

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

Léptékváltás térben és időben – az észlelés művészete

DLA értekezés tézisei
Szécsényi-Nagy Loránd
2024

Témavezető:
Dr. habil, DLA Szegedy-Maszák Zoltán,
egyetemi tanár

Doktori kutatásomban az Univerzum megismerésének és megértésének civilizációkon átívelő folyamatát vizsgáltam, fókuszban a tér és idő összefüggéseinek feltárására tett kísérletekkel.

Az érdekelt, hogy milyen felismerések következtében vált számunkra egyre egyértelműbbé ezek kozmikus korrelációja, ugyanakkor közben hogyan rajzolódott ki a tér és idő valós viszonyának komplexitása és léptéke előttünk.

Művészként ugyanakkor a természettudományos felismerések és azok mögött meghúzódó elképzelések mellett elsősorban az érdekelt, hogy az azokat megfogalmazó emberek különböző észlelések során keletkezett tapasztalataikhoz miképpen kerülhetünk mi magunk is közelebb, valamint az, hogy hogyan tehetőek ezek az élmények valamiféleképpen közvetlenül átélhetővé.

Az a folyamat, amelynek során sikerült dekódolni az Univerzum működésének egyes aspektusait, visszavezet minket egészen az emberiség hajnalához, amikor hatalmas kőépítményekkel próbáltuk rögzíteni központi égitestünk a Nap, és kísérelni a Hold ciklusait. Ezekkel ugyanakkor nem csak az idő dimenzióját sikerült megragadnunk és egyúttal definiálnunk, hanem a kozmikus tér szerkezete is elkezdett kirajzolódni előttünk.

A mai napig tartó felfedezések során legtökéletesebb detektorainkkal egészen a megismerhetőség határáig jutottunk. Sikerült észlelnünk az Univerzum megszületésének jeleit, és szembesülni olyan égi objektumokkal, amik közel egyidősek vele.

Lassan kirajzolódott, hogy az Univerzumban sokkal erősebben van jelen a viszonylagosság, mint azt korábban feltételeztük volna. Aztán éppen ez a felismerés – az eleve mindenben rejlő relativitás – tárta fel a tér és idő mindent átszövő kapcsolatát.

Mindennapjainkban kevésbé tapasztaljuk, azonban észrevétlen is alapvetően szabják meg életünket ezek a törvényszerűségek. Navigációs műholdjaink az emberi érzékelés számára észlelhetetlen sebességgel korrigálják folyamatosan az idő elhajlásait a relativitáselmélet alapján, ezzel tartva a tér virtuális koordinátáit a Földön fixen. Nélküle digitális térképeinken napról-napra távolabb sodródnánk a valós helyzetünktől.

Ugyanakkor ahhoz, hogy eljussunk idáig, nem volt elég pusztán az eszközeink fejlesztése, hanem olyan emberekre is szükség volt, akik

képesek voltak felismerni az addig meg nem látott összefüggéseket, és nem félték azok megosztásától sem, ezzel akár szembemenve az adott kor világnézetével.

Gyakran azonban éppen ilyen felismerések vezettek olyan eszközök és kísérletek létrehozásához, melyekkel az előbbiek igazolhatóak voltak.

Ezen csillagászati, navigációs és időmérő szerkezetek pedig felépítésük és működésük szempontjából is kulcsfontosságúak – mind az értekezésem, mind pedig a mestermunkám szempontjából –, mivel követik az univerzum architektúrájának bizonyos aspektusait: imitálni próbálják vagy éppen korrigálni igyekeznek azokat. Emiatt pedig pusztán ezen eszközök tanulmányozásával is közelebb kerülhetünk a kozmikus rendszer működésének megismeréséhez. Tulajdonképpen olyanok ezek a műszerek, mintha az Univerzum kódjának sorai közötti megjegyzések lennének: kiolvasható belőlük a program részeinek felépítése.

Ugyanakkor a csillagos égbolt alatt válik teljesen nyilvánvalóvá, hogy a minket körülvevő kozmosznak és jelenségeinek a közvetlen megtapasztalása milyen elementáris jelentőségű. Ezek a szubjektív észlelések hozták a világra olyan új elképzeléseket, amik aztán az Univerzum szerkezetének a megértését is elősegítették.

Doktori kutatásom alatt aktívan foglalkoztam szolárgráf felvételek készítésével, hogy valamilyen módon megörökítsem a földi idő – avagy az idő emberi észlelés számára megfogható – alapvető ciklusainak mibenlétét, a Föld és a Nap mozgásának a segítségével. Az így készült felvételeimen csillagunk fénnel kirajzolt pályája által leképeződnek kozmikus utunk egyes tér és időbeli aspektusai.

A kísérleteim során új eljárásokat fejlesztettem ki és speciális felépítésű kamerákat terveztem annak érdekében, hogy minél behatóbb képet kaphassak a tér és idő kapcsolatáról és annak közvetlen megtapasztalhatóságáról.

A Nap járásának sajátosságai alapjaiban határozzák meg a napszakok és évszakok váltakozását, valamint az idő ismeretében megjelölik a megfigyelés helyét és a bolygónk naprendszerbeli pozícióját is. Ezeket jól átélhetővé teszik azok az Egyesült Államokban található land art munkák, amelyek a kozmosz működésével foglalkoznak a Nap pályáját leíró szélső értékek megjelölése révén.

Ugyanakkor mindezek mellett a Nap égi útjának jellegzetességei képesek akár az időérzékelésünk megtévesztésére is. Éppen ennek az utóbbi

jelenségnek az átélése révén is kerültem közelebb kozmikus helyzetünk tér- és időbeli összefüggéseinek mélyebb megértéséhez, és ezáltal a kutatásom fő fókuszához.

Mestermunkám olyan művek együttese, amelyekkel igyekeztem élményszerűen átadni azokat az tapasztalatokat és érzeteket, amik kutatásom zárásával megfogalmazódtak bennem.

Olyan fényinstallációkat készítettem, amik a tér és idő kapcsolatát vizsgálják különböző nézőpontokból, reprezentálva az értekezésem bizonyos felvetéseit.

A székesfehérvári egyéni kiállításon bemutatott új installációimon keresztül foglalkoztam az Univerzum terében való folyamatos elmozdulásunkkal, a nagyobb kozmikus objektum csoportok egymástól való eltávolodásával, galaxisunkban és naprendszerünkben történő elmozdulásunkkal, valamint a téridő elhajlásával.

Mestermunkám utolsó művével, a legújabb fényinstallációmmal pedig arra kerestem a választ, hogy hogyan lehet valamit megsejteni egy fekete lyuk belsejében az eseményhorizonton túl meghúzódó viszonyokról.